

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 21 – oktober 2015

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Clichés vanjewelste

Je klas gaat naar een tentoonstelling. Het museum is niet naast de deur en daarom komt er een bus. Vlak voor het vertrek roept de leraar: 'Moet er nog iemand naar de wc? Nu kan het nog.' Wist je dat dit een cliché vanjewelste is?

> [Lees verder](#)

Taalvoutjes

Woorden juist spellen en zinnen foutloos schrijven: er is niemand die het perfect kan. Toch zijn er mensen die met groot enthousiasme spel- en taalfouten van anderen verzamelen.

> [Lees verder](#)

WhatsApp-taal

Als je whatsapppt, schrijf je anders dan wanneer je een werkstuk voor school schrijft, of een briefje aan je oma. Wat zijn de verschillen? Taalkundigen willen dat graag onderzoeken om te zien hoe de Nederlandse taal zich ontwikkelt.

> [Lees verder](#)

Huh?

Het woord *huh* komt misschien wel in alle talen van de wereld voor. Dat ontdekte een groep taalonderzoekers uit Nijmegen. Mensen gebruiken *huh* (of *hè* of iets anders wat daarop lijkt) als ze niet goed snappen wat de ander zegt.

> [Lees verder](#)

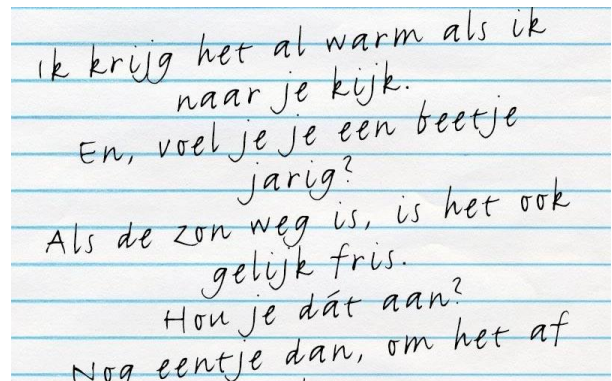
Clichés vanjewelste

Je klas gaat naar een tentoonstelling. Het museum is niet naast de deur en daarom komt er een bus. Vlak voor het vertrek roept de leraar: 'Moet er nog iemand naar de wc? Nu kan het nog.' 'Nu kan het nog': wist je dat die uitspraak een cliché vanjewelste is?

Mensen gebruiken de hele dag door clichés. Bijvoorbeeld: iedereen in de bus zit te wachten op die ene leerling die altijd te laat is. Er wordt een beetje op hem gemopperd: wat is het toch een slome! Komt-ie er dan eindelijk toch aan, dan zeg je: 'Dat is nou ook toevallig, we hadden het net over je.'

De leerling is helemaal buiten adem en vraagt: 'Moest ik nog iets meenemen?' Het antwoord luidt dan vaak: 'Alleen je goeie humeur.' En als de bus eindelijk op de bestemming is aangekomen, staat de gids van de tentoonstelling iedereen op te wachten. De eerste vraag die hij of zij stelt is dan: 'Konden jullie het een beetje vinden?'

Zo gaat dat de hele dag door. Voor allerlei omstandigheden zijn er standaardzinnnetjes die iedereen telkens weer gebruikt. Zodra je erop gaat letten, merk je dat iedereen clichés gebruikt. Jij ook!

Een paar clichés uit onze taal.

Ontdek [de twintig grootste clichés uit de Nederlandse taal](#) en het Twitter-account [Dagelijks Cliché](#).

Vragen en opdrachten

1 De titel van de tekst is 'Clichés vanjewelste'.

Zoek op:

- Wat betekent het woord *cliché*?
- Wat betekent het woord *vanjewelste*?

2 In de tekst staan verschillende voorbeelden van clichés.

- Welk van deze clichés hoor jij het meest om je heen?
- Welk van deze clichés gebruik je zelf weleens?

3 Bekijk de lijst met [de twintig grootste clichés uit de Nederlandse taal](#).

Overleg in de klas:

- Welke clichés worden veel door jou en je klasgenoten gebruikt?
- Welke clichés worden veel door docenten gebruikt?

- c. Ken je een cliché dat niet in de lijst staat maar dat wel vaak gebruikt wordt door leeftijdsgenoten? En door docenten?

4 Waarom gebruiken mensen clichés, denk je?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Taalvoutjes

Woorden juist spellen en zinnen foutloos schrijven: er is niemand die het perfect kan. Toch zijn er mensen die met groot enthousiasme spel- en taalfouten van anderen verzamelen.

Schrijffongelukken en spellingovertredingen komen overal voor, let er maar eens op.

Bijvoorbeeld in een advertentie in een krant: “Gezocht: lieve vrouw, om 3 dgn/wk, van 15u tot 18u, bij ons thuis in Bergen onze 3 kinderen uit school op te vangen en te koken.” De zin is niet fout, maar het klinkt toch wel raar.

Of op een verkeersbord voor een straat die afgesloten is “i.v.m. grafwerkzaamheden”.

En wat dacht je van een product dat je in de winkel koopt met daarop het etiket “Smerige Kruidenboter”?

Een bijzondere soort kruidenboter ...

Een website die dit soort taal-, spelling- en communicatiefoutjes verzamelt, is [Taalvoutjes](#). Je vindt er foto's uit winkels, supermarkten, bedrijven, het verkeer en de media, met foutjes die mensen aan het lachen maken.

Elk jaar stelt Taalvoutjes een lijst op met de beste ‘taalvouten’. De winnaar van 2014 was de “[dikkepeerzaag](#)”.

Vragen en opdrachten

Werk in tweetallen.

- 1 In de tekst worden drie voorbeelden van ‘taalvoutjes’ gegeven (een advertentie, een verkeersbord en een product). Geef van elk voorbeeld aan wat er misgaat. Wat staat er en wat wordt er eigenlijk bedoeld?
- 2 In 2014 was het woord *dikkepeerzaag* de winnaar van de Taalvoutjes-wedstrijd.
  - a. Welk woord werd bedoeld met *dikkepeerzaag*?
  - b. Wat betekent dit woord?
- 3 In de tekst wordt gesproken over ‘schrijffongelukken’ en ‘spellingovertredingen’. Wat is het verschil, denk je?
- 4 Overleg in de klas:
  - a. Komen jullie wel eens (grappige) taalfoutjes tegen? Kun je voorbeelden geven?

- b.** Vinden jullie dat er te veel taalfouten worden gemaakt en dat er dus meer aandacht voor spelling moet komen op school?

- c.** Sommige mensen vinden dat perfect schrijven niet nodig is omdat je 'elkaar toch wel begrijpt'. Wat vind jij? Welke fouten mag je wel maken en welke echt niet?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

WhatsApp-taal

Als je whatsapppt, schrijf je anders dan wanneer je een werkstuk voor school schrijft, of een briefje aan je oma. Wat zijn de verschillen? Taalkundigen willen dat graag onderzoeken om te zien hoe de Nederlandse taal zich ontwikkelt.

Lieke Verheijen doet onderzoek aan de Radboud Universiteit in Nijmegen naar de manier waarop mensen taal gebruiken op internet en op hun mobiele telefoon. Hoe passen ze hun communicatie aan? Welke taalregels gebruiken ze?

Ze wil daarmee beter in beeld brengen wat er gebeurt met de taal als mensen die gebruiken in online communicatie. En ze wil ook kijken of jonge mensen anders online communiceren dan ouderen. Zoals de meeste taalkundigen doet ze dat niet om zich nu eens flink kwaad te maken over fouten die ze tegenkomt, maar omdat ze het interessant vindt. Ze denkt dat ze eruit kan leren hoe mensen met taal omgaan, en hoe de taal verandert.

Ze schreef onlangs [een artikel in een tijdschrift](#) waarin ze haar onderzoek uitlegt voor niet-specialisten. Maar ze is nog lang niet klaar: ze wil graag meer weten over de taal van jongeren in WhatsApp-berichten. Wil jij jouw berichten delen met de wetenschap? Dat kun je anoniem doen op [een website](#) van de Nijmeegse universiteit.

Vragen en opdrachten

- 1 De titel van het artikel van Lieke Verheijen is: 'Zo sgrijft de jeugd van tegenwoordig – maar niet op sgool!'

Overleg in de klas:

- a. Klopt de titel volgens jullie? Schrijven jullie op school anders dan in privésituaties?
  - b. Zo ja, wat zijn de verschillen? Geef een paar voorbeelden.
- 2 Lieke Verheijen denkt dat digi-taal een variant van het Nederlands blijft, net zoals straattaal en dialect. Volgens haar zal de standaardtaal dus niet verdwijnen.

Overleg in de klas:

- a. Zijn jullie het hiermee eens? Waarom wel/niet?
- b. Is het erg als de standaardtaal zou veranderen door het toenemende gebruik van digi-taal? Waarom wel/niet?

3a Vind je het onderzoek van Lieke Verheijen nuttig?

3b Ga je jouw WhatsApp-berichten insturen voor het onderzoek?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Huh?

Het woord *huh?* komt misschien wel in alle talen van de wereld voor. Dat ontdekte een groep taalonderzoekers uit Nijmegen vorig jaar. Mensen gebruiken *huh* (of *hè* of iets anders wat daarop lijkt) als ze niet goed snappen wat de ander zegt.

Ieder jaar worden in Zweden de Nobelprijzen uitgereikt. Een Nobelprijs is de belangrijkste prijs die je als wetenschapper kunt krijgen. Vlak voor de bekendmaking van de winnaars reikt een groep Amerikaanse wetenschappers de 'Ig Nobel'-prijzen uit. Die naam is een grapje, want *ignoble* betekent in het Engels 'verachtelijk'.

De Ig Nobel-prijzen zijn bedoeld voor 'onderzoek dat je eerst aan het lachen maakt, en vervolgens aan het denken zet'. Dit jaar is een van de prijzen gewonnen door drie Nijmeegse taalwetenschappers, die ontdekten dat mensen van alle volken *huh* (of *hè* of iets anders wat daarop lijkt) gebruiken als ze niet goed snappen wat de ander zegt. Om de uitkomst van hun onderzoek zul je inderdaad eerst (glim)lachen. Kijk maar eens naar [dit filmpje](#) waarin je ziet hoe *huh?* over de hele wereld klinkt.

Een paar talen waarin *huh?* voorkomt.

En daarna kun je ook lang over het onderzoek nadenken. Hoe komt het bijvoorbeeld dat mensen over de hele wereld dat ene woord gebruiken als ze iemand niet snappen? Daarover werd een van de winnaars, Mark Dingemans, [geïnterviewd](#) toen hij de prijs net gekregen had.

Uiteindelijk kun je toch ook weer lachen. Bijvoorbeeld om [de toespraak](#) die de winnaars hielden toen ze de prijs in ontvangst namen.

Vragen en opdrachten

1 Lees het artikel '[Wetengrappers](#)' over de Ig Nobelprijzen in 2014.

- Welk onderzoek uit het artikel vind jij het grappigst?
- Zijn de onderzoeken volgens jou alleen maar grappig of ook nuttig?

2 Overleg in de klas:

- Wat zeggen jullie het meest als je iets niet begrijpt? Gebruik je *huh?* of *hè?* of misschien *hàh?*
- Wat vinden jullie ervan dat wetenschappers een maandenlang onderzoek doen naar een woordje van drie letters?
- Hoe zou het komen dat er zulke woordjes in talen ontstaan?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

- 1a** Het woord *cliché* heeft meerdere betekenissen, maar hier betekent het 'overbekende waarheid, al te vaak gebruikte uitdrukking, doodoener'.
- 1b** 'Zeer groot'.
- 2 en 3** Eigen antwoorden.
- 4** Mogelijke antwoorden: 'uit gewoonte', 'als opvulling van een stilte', 'omdat ze niet weten wat ze moeten zeggen', 'om erbij te horen'.
-

Antwoorden bij het tweede onderwerp

- 1** In de advertentie wordt gezocht naar iemand die wil koken voor het gezin. Maar zoals het er nu staat, lijkt het of ze de kinderen moet koken. Op het verkeersbord moet staan: 'graafwerkzaamheden'. Nu staat er dat ze een graf aan het graven zijn. De kruidenboter is smeerbaar: goed te smeren. Misschien dacht de schrijver van de advertentie ook wel aan het bijvoeglijk naamwoord *smeuig* ('lekker zacht en vettig'). Nu staat er echter dat de kruidenboter vies is. Wat er misgaat, is dat de taal in een bepaalde situatie verkeerd overkomt of verkeerd gebruikt wordt. De woorden *grafwerkzaamheden* en *smerige* zijn goede Nederlandse woorden die in de verkeerde situatie gebruikt worden.
- 2a** *Decoupeerzaag*.
- 2b** Een zaagmachine waarmee je ook makkelijk bochtjes kunt zagen.
- 3** Een spellingovertreding is een echte spelfout. Een spelfout kan voor grappige situaties zorgen. Dan wordt het een schrijffongeluk. Een schrijffongeluk kan ook iets zijn wat op zich niet fout is, maar in een bepaalde situatie wel fout overkomt.
- 4a-c** Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het derde onderwerp

- 1 t/m 3** Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het vierde onderwerp

- 1 en 2** Eigen antwoorden.
-